

Kwartaalschrift van de Historische Vereniging Old Keurle

Opgericht 15 februari 1984

jaargang 22 nummer 2(2ste kwartaal 2005)

VAN DE VOORZITTER

Ruurlo maart/ april 1945 – 2005

Vanmorgen, 27 maart 2005, met het paasontbijt gingen mijn gedachten zo'n 60 jaar terug.

De vruchtbomen in de tuin waren gesnoeid en het kleine hout moest nog worden opgeruimd om de tuin klaar te maken voor het nieuwe seizoen. Vader had bedacht dat dat een leuk karweitje was voor mijn broer Tonnie en mij.

We verzamelden de takken om er kachelhout van te maken, gewoon klein hakken met de iep.

Als ondergrond werd een stobbe gebruikt, de onderkant van een dikke boom. Iedereen had wel zo'n soort hakblok in de tuin liggen.

Een tijdje bezig zijnde hoorden we aan de straatkant een hoop kabaal, geschreeuw en vliegtuigen en dat moesten we natuurlijk zien.

De iep zet je dan in het hakblok, alleen bij Tonnie ging er iets mis n.l. om zich op te drukken had hij ook zijn hand op het hakblok liggen en daarom hebben we Tonnie allemaal gekend met zo'n stompje duim. Van de beschieting van de Duitse auto in de bocht bij de molen hebben we niet veel meer gezien.

Ook moest er voor de Pasen een kip worden geslacht voor de soep en pappa vond dat ik als oudste dat maar eens moest gaan doen.

De iep en ook het hakblok kwamen er weer aan te pas en toen de kip zijn kop kwijt was liet ik het beest van schrik los en weg was de kip.

Zoeken bij Kerkhoven onder de heg, bij ome Jo Hoitink in de tuin, tussen de bessenstruiken, in de schuur, maar de kip bleef weg.

Zwaar de smoor in, handen in de zak, overal tegenaan schoppend maakte ik nog een laatste rondje door de tuin en laat nou in een zinken tuingieter die op z'n kant in de tuin lag, die dooie kip zitten.

Met Pasen was er altijd een uitgebreid paasontbijt met krentenbrood en gekookte eieren.

Pappa was een pikeur in eieren koken en om te beginnen kookte hij er vijftig stuks.

Het was 1 april en we zaten goed en wel aan tafel en toen kregen we bezoek. Soldaten in voor ons vreemde uniformen en ook een vreemd taaltje. We keken onze ogen uit en toen de uniformjassen uitgingen hadden ze daaronder vesten van konijnenvellen. Ze schikten aan

aan de tafel, haalden nog wat thee uit hun bagage, sigaretten en chocolade.

Tonnie, die inmiddels met een hele dikke hand boven op bed lag te brullen van de pijn, trok de aandacht en met veel gebarentaal en toen gaan kijken naar de "baby" namen ze een kloek besluit en namen Tonnie mee naar het hospitaal waar zijn hand werd behandeld, en zeg maar gered, dank zij de kennismaking met penicilline.

Deze verhalen speelden zich af op de Borculoseweg B 142, Schoenhandel A.A. Kok, nu nummer 23 en apotheek.

Daar dacht ik vanmorgen aan bij m'n eitje(s)

Ruurlo, 27 maart 2005.

Martin Kok.

Gedenken we alle medeburgers, en de verzetsstrijders die vielen door het oorlogsgeweld. En ook hen die als geallieerde soldaten hun leven offerden voor onze vrijheid..

05.13 (01)

**VERHALEN UIT DE 2^e
WERELDOORLOG**

Vorig jaar vroegen wij onze leden eens te schrijven over hoe zij de bezetting, en de bevrijding die daarop volgde, hebben beleefd.

Om aan de inhoud van de verhalen geen afbreuk te doen hebben we alleen hier en daar enige correcties toegepast.

We danken de inzenders heel hartelijk voor hun bijdrage.

De redactie.

UIT HET OORLOGSDAGBOEK VAN B. A. J. GERDES

Meester Gerdes was hoofd van de Sint Willibrordusschool van 1930 – 1967. Het gezin Gerdes woonde op de Pellenberg, het meestershuis op de hoek van de Stationsstraat en de Groenloseweg. De school diende in de oorlogsjaren als onderdak voor de Todt, genoemd naar de Duitse bouwingenieur Todt, een instantie die ondersteunende werkzaamheden verrichtte t.b.v. de Duitse oorlogs-machine, zoals het graven van tankgleuven en onderhoud aan de spoorlijnen. Rond station Ruurlo was constant een ploeg van zo'n 25 mensen aan het werk. Het dagboek loopt van 18 januari t/m 21 april 1945 en daarin beschrijft hij de dagelijkse wederwaardigheden en zijn functie als administrateur bij de Todt. Wij geven verkort de aantekeningen over de bevrijding van Ruurlo weer, van vrijdag 30 maart t/m paasmaandag 2 april. Hier en daar aangevuld met wat gegevens voor de jongeren en voor de nieuwkomers in Ruurlo.

Vrijdag 30 maart '45

Toen ik thuis kwam, was To erg ongerust. De kinderen kwamen mij juichend tegemoet en ik was overgelukkig dat ik paaszaterdag thuis kon blijven nu de toestand zo kritiek werd.

Zaterdag 31 maart '45.

De nacht is rustig geweest tot 4 uur in de morgen. Dan wordt er heftig gebeld en op de luiken gebonsd. Als ik open doe, staat er een lange officier met enkele soldaten.

Ze moeten voor enkele uren slapen. De woonkamer wordt uitgekozen en er installeren zich drie soldaten die in de leunstoelen enkele uren slapen. Ze gedragen zich niet luidruchtig, maar van slapen komt niet veel meer. Als er een naar de w.c. gaat en de deuren piepen, luisteren we beiden of er uit de keuken of

kelder niet iets georganiseerd (gestolen) wordt. Om halfzeven stappen ze weer op en ik zie dat de officier bij Bleumink de bakker (het pand op de hoek Domineesteeg en de Groenloseweg) geslapen heeft. Als hij hem uitlaat staat zijn arm nog hoog "Heil Hitler".

We zijn druk, To en ik, er staat heel wat op het programma: hout hakken, bonen planten (grote bonen), radijs zaaien, spinazie zaaien, de bloementuin opknappen en biechten. Met behulp van een graver uit Holland die mij tabak vroeg, zaag ik een paar bolletjes hout. Dan radijs zaaien, maar het wil niet vlotten!! Er is een geros en gerijraas van boerenkarren en auto's, een gejaagd gepak vanuit de "Ortskommandantur" (villa Quisisana tegenover de brandweerkazerne aan de Groenloseweg).

Quisisana aan de Groenloseweg foto coll. W.Blumers

Alles wordt in grote haast op boerenkarren geladen. Juffr. Jansen (de familie Jansen woonde aan de achterzijde van het huis) is al opgewonden en weet dat de Engelsen dichtbij zijn.

Opeens hoor ik mitrailleurroffels, ver weg nog, richting De Bruil. Ik denk dat het inschieten is van de Duitse mitrailleurs. Maar even later een zwaardere knal, en nog een. Zijn dat de Mauribaanbrug en de Vellervoortse brug?

De landwacht ontruimt op Gertrud (villa aan de Domineesteeg met serre en erker) koortsachtig. Een stel "zwarten" holt het Rikkelder op. Even geleden zijn Stap (politiechef van de Duitsers, woonde op villa Strodak aan de Hessenweg) en Koenraads richting Borculo gefietst.

Gisteren heeft To de evacuatiekar gepakt met levensmiddelen. Nu gooit ze nog vlug wat linnengoed en kleren erin. Dan wordt besloten naar de pastorie van de R.K. kerk te gaan waar een gewelfde kelder is.

We nemen zelfs de broodtrommel mee en halen later nog een pan met 4 liter melk.

05.14 (02)

Dan trekken Jansen en ik de evacuatiekoffer naar de pastorie en pas zijn we buiten de deur of er ligt al een rubberen band van het wiel. Op de speelplaats staan

drie boerenwagens (gevorderd) met doodmoede paarden en enkele soldaten. Zij zijn gewapend met handgranaten en karabijn. Ze staan er zo zielig en verlaten, dat ik medelijden heb met de kerels. Ze zijn vriendelijk en vragen of het karretje wel passeren kan. Het lijkt me toe dat ze vechtensmoe zijn en het hopeloze van de situatie beseffen.

De pastoor (Van Soest) staat ons in de deur al op te wachten. Hij verklaart dat we vrij zijn, dat de Eng. er zijn en de Duitsers gevlucht. Het karretje kan wel buiten staan. Maar Marie (de huishoudster van de pastoor) zegt dat het wel in de bijkeuken kan.

Dan begint het schieten opnieuw. Nu harder en dichterbij. We vluchten allen in de kelder. Maar als het weer stil is, drijft de nieuwsgierigheid ons weer naar buiten, d.w.z. de mannen. Dan horen we dat reeds 4 of 5 tanks door de Dorpsstraat gereden zijn. De (witte) pater Roeloffzen, de ziel achter de "Vluchtelingen zorg", komt thuis. Hij vertelt, dat hij op de eerstepost was. Daar zijn enkele gewonde gravers binnen gebracht. Eén had een schot door de hiel. Een ander een buikschot. De laatste gaat dood. Het is een Rus. Ook een Duitse soldaat is gewond. Toen de pantserwagen doorkwam, stapte hij juist bij Hoogma (drogist waar nu keurslager Kuenen is) uit de winkel. Hij wou zijn Panzerfaust afschieten maar door een verkeerde behandeling, of hoe dan ook, keerde het wapen zich tegen hemzelf. Het sprong uiteen en rukte hem beide benen af. De pater heeft hem met behulp van iemand bij Hoogma in het schuurtje op stro gelegd. Hij is natuurlijk reddeloos. Als de pater hem over de hemel spreekt zegt hij "KQuatz". Een andere Duitser kreeg een schot door de hand. Hij moet naar het ziekenhuis, maar er is geen vervoermiddel.

Rechts Drogisterij Hoogma. foto coll. W.Blumers

De pater zal trachten de Bruil te bereiken en meteen bij Kasteel bericht te brengen dat Marietje, het dienstmeisje van To, niet thuis kan komen. Behalve Marietje Kasteel komt om 5 uur ook nog haar zusje Rika, die meisje bij Baayens is. Verder nog Dina Venderbosch die wegens paaszaterdag de huishoudster helpt en ten slotte nog Betsy het winkelmeisje van

Van Langen (winkel van Sinkel waar nu autobedrijf Wolters & Wolters zit). Zij is uit de Spoorstraat weggevlucht. Daar zit nog heel alleen Marie van Langen, een krasse tachtiger, die niet te bewegen is haar huis te verlaten. Zelfs naar Teunissen wil ze niet. De pater is er op verzoek van Betsy geweest. Hij vond haar als een klein hoopje ellende in het hoekje van de kelder gedoken. Maar meegaan niet!! "Als O.L.H. mij wil bewaren kan hij dat overal".

Het blijft de hele middag rustig en ik vrees al, dat de bevrijding weer uitgesteld zal worden. Ik zie er tegen op de hele avond en misschien de 1^e Paasdag hier te zitten. Marie houdt conferentie met de onzichtbare pastoor -hij speelt waarschijnlijk patience op zijn kamer- en dan komt ze terug met de boodschap, dat het beter is te blijven. Dan geven wij ons gewonnen en we halen dekens en kussens met enkele matrassen uit de Pellenberg. De kinderen worden te slapen gelegd op de planken van de houten tafels van de handenarbeidles.

Intussen laten de Tommies op zich wachten. De pater gaat naar bed. Dina en Betsy slapen in het bed van Marie. De pastoor gaat op de divan in de zaal en de rest, in gemakkelijke stoelen in dekens gerold, blijft in de keuken.

Zo slapen we tot het vier uur wordt. Dan klinkt in de verte M.G. geroffel afgewisseld door tankkanonnen. Zou dat het begin van de bevrijding zijn? De roffels worden duidelijker. Het geluid van tankkanonnen en antitankgeschut wordt heviger.

foto coll. W.Blumers

Het klinkt nu rondom de kelder. Bij het huis van Wijler staat een anti-tankkanon opgesteld. (Wijler was manufacturer op de hoek Dorpsstraat - Groenloseweg. Het laatst was bloemenzaak Muscari hier gevestigd.

05.15 (03)

Hij is in oktober 1941 in kamp Mauthausen omgekomen).

Er is een verwoed duel gaande tussen dit kanon en de tanks die de laan (Vordenseweg) oprijden. Ook uit verschillende mitrailleunesten wordt geschoten. Het geschut voor de kerk zwijgt, maar het kanon uit de tuin van de Pellenberg schiet wel, getuige de ruiten die gebarsten en gebroken zijn.

Na een tijdje klinkt het schieten verder af. Ze trekken de Dorpsstraat in. Bij het postkantoor wordt nog flink geschoten, nadat de stelling bij dr. Naeff tot zwijgen is gebracht. (dokterspraktijk waar nu de Rabobank is.) We gaan op zolder kijken en zien een lange rij auto's en tanks in de laan. Bij Avenarius lopen stoottroepen in twee rijen het dorp in. We zijn bevrijd!! Met een zekere ontroering kijken we naar de lang verwachte Tommies. Eindelijk, eindelijk zijn ze dan gekomen. Op paasmorgen, 1 april om $\pm$ 5 uur brengen ze de vrijheid.

Vanuit het raampje van de voordeur zien we er twee naar het Duitse kanon gaan. Een ogenblik zijn ze onzichtbaar en dan plotseling een vuurzuil en een hevige knal. Ze hebben het stuk laten springen. Door de sacristie gaan we naar de kerk. Daar liggen de Rotterdamse gravers, die van Duitsland kwamen en niet verder konden. Ze zijn de kerk al uit geweest, en hebben verschillende dingen uit de stelling vóór de kerk gehaald, zoals een fles jenever, sigaren, een ham en zo meer. Daarmee gaan ze straks de overwinning vieren op hun manier.

Paaszondag 1 april.

Om zeven uur gaan Jansen en ik naar de Pellenberg om de schade op te nemen. Enkele kapotte ruiten, in de tuin veel kuilen en gaten. De heg op twee plaatsen afgezaagd en in een diepe kuil staat een antitankkanon. De Duitsers schijnen zich bij Quisisana verstoppt te hebben, maar ze zijn geknipt. Ik zie een 10-tal ontwapende soldaten, die opgebracht worden door twee Tommies. Die hebben goede zin, en groeten Jansen die achter de heg staat. Ook de Duitsers zijn niet treurig, ze hebben hun leven tenminste gered.

Als ik weer op de pastorie kom, is het halfacht. To gaat naar de H.Mis. Jansen is naar Quisisana. Daar is heel wat te halen.

In korte tijd wordt de voormalige Orts-Kommandantur leeggeplunderd. Rijst, tarwe, haver, pudding, wijn, erwten, radio's, fietsen. Alles hebben de Duitsers achtergelaten.

Ik ga even het dorp in om te kijken hoe het met Annie en Rien Naeff is. Rien heb ik nl. om 6 uur lopend het dorp in zien komen met een groot rood kruis op borst en rug. Hij is dus niet thuis geweest vannacht.

Ik tref hem voor zijn huis, waar hij bezig is foto's te maken van de binnenrijdende tanks.

*Rechts de woning van dokter Naeff. Nu staat hier de Rabobank.
foto coll. W.Blumers*

Het is een indrukwekkend gezicht. In twee rijen langs de weg mannen en vrouwen en kinderen, de laatste met vlaggetjes, oranje en rood-wit-blauw. Vrolijke, lachende gezichten, en aldoor wuiven naar de tanks en pantserwagens die in eindeloze rij door komen rijden. Dreigend steken de lange lopen van kanonnen vooruit, oorverdovend rammelen de rupswielen over de stenen, maar de bruine mannen die uit de open geschutstorens kijken hebben vriendelijke gezichten en lachend en wenkend beantwoorden zij het gejuich dat uit de menigte opstijgt. Het is een algemene vreugde en verbroedering en wie daar niet aan meedoen, de N.S.B.ers, zitten thuis of zijn gevlucht.

Heel veel handen heb ik al geschud als ik van Rien langs Huitink naar Avenarius loop. Daar tref ik Pim (vrouw van dokter De Lind Van Wijngaarden). Zij heeft de eerste Tommie de hand gedrukt. Bij Avenarius in de hal zie ik een gesneuveld Duitse militair.

Zijn uniform en staalhelm zitten onder het stof en puin van het plafond. Het is een knappe jonge man. Naar verluidt zijn er twee Engelse soldaten gedood en vijf licht gewond. Eén van de doden is begraven bij Arfman, de boer waar Dick v. Raalte woont. De gewonden zijn behandeld in het huis van koperslager Besseling (nu Hanny Morssinkhof).

Ik ga naar huis. To is terug uit de kerk.

We gaan met de kinderen naar Avenarius kijken, naar de steeds aanhoudende stroom van wagens en tanks. Als we er pas staan, komen van de Grolseweg drie jonge mannen met oranje armbanden waarop het woord 'Oranje' staat. Een van hen is Kerkwijk, de knecht van smid Venderbosch. Hij was na de arrestatie van Dimmendaal (horlogemaker aan de Dorpsstraat),

04 (16) 05

verzetsman en omgekomen in kamp Reihershorst, 11 april 1945) ondergedoken. Nu is de reden duidelijk:

hij behoort bij de 'ondergrondse'. Ze vragen naar Dr. de Lindt (praktijk in Roderlo aan de Groenloseweg). Die schijnt het hoofd van de ordedienst te zijn.

1 april 1945 Tanks en pantservoertuigen bij R.K.kerk en in de Domineesteeg.
foto: familie Gerdes

Als we thuiskomen, staat het hele dorp reeds vol auto's en tanks en pantserwagens.

De Domineesteeg, de Stationsstraat, de Dorpsstraat alles is volgepakt. De soldaten springen uit de wagens. Sigaretten worden uitgedeeld en kinderen krijgen chocolade. De verbroedering komt vlug. Door voordeur en keuken komen ze binnen. To moet eieren koken, een hele staalhelm vol. Heet water vragen ze voor hun thee. Thee hebben ze bij zich in blikken busjes, vermengd met suiker en gecondenseerde melk. Eindelijk om kwart voor tien ontbijten we pas. Om tien uur ga ik naar de hoogmis.

Dan gaan we weer naar Avenarius en zien dat de ordedienst de N.S.B.-ers ophaalt. Dan spreekt mij een soldaat aan en vraagt of ik een radiotoestel wil kopen. Ik ga mee en uit een vrachtauto wordt een toestel gehaald. Het blijkt een Erres zonder ultra korte golf. De Tommie vraagt 100 gulden. Ik bied 50 en heb het geval. Er zijn velen die mij het toestel benijden, maar ik moet nog afwachten of het speelt. Stroom is er niet, dus kan ik het niet proberen ook.

De hele dag knalt het geschut met angstaanjagend gedonder. Bij het station staan vier vuurmonden, meterslange pijpen steken schuin de lucht in en bijna op hetzelfde ogenblik laten ze hun donder over het dorp vallen.

Even later volgt dan een batterij lichter geschut die opgesteld staat bij de 'Oude God' (bosje aan de Barchemseweg). Over ons heen vliegen de granaten naar het Twente-Rijnkanaal, waar de Duitsers nog zitten. Zullen ze het vuur beantwoorden? Komt hier in het dorp straks een regen van granaten? We zijn optimistisch. Ze zullen het zware geschut wel niet hier hebben. En het blijkt juist. 's Avonds zijn de stukken alweer naar Lochem verplaatst en horen we het gedonder verder af.

Ik ga nog even naar Rien en Annie, die een vreselijke nacht hebben gehad: voor het huis een anti-pantserkanon, achter het huis een M.G.-nest. De kogels hebben de serre doorzeefd, zijn zelfs in hun bed terechtgekomen. Annie heeft met de kinderen en het personeel in de kelder gezeten.

Thuis moet ik nog vlug de bedden en dekens van de pastorie halen. Om zeven uur moeten we binnen zijn. To is klaar met het middageten. Het is een heel vreemde dag. Als de kinderen eindelijk rustig slapen op hun gewone plaats in de salon, zitten wij in de woonkamer. Maar het oorlogsrumoer is nog rond ons. Tanks en vrachtwagens ratelen ononderbroken en in de keuken zijn vijf Tommies aan het bakken en koken. Ze hebben zich licht verschaft met een batterij. Een zit te lezen, de rest wast zich of kookt.

Als ik in de keuken kom, krijg ik 200 Consi sigaretten cadeau. 't Is een kerstpakket voor de D. Wehrmacht. Zeker ergens als krijgsbuit veroverd.

Om 11 uur gaan onze gasten naar boven. Ze hebben zelf dekens etc. bij zich en in korte tijd is het rustig in huis. Maar buiten houdt het eindeloze gerij aan, nu van de kant van Groenlo. Eén ononderbroken stroom materiaal gaat door naar Lochem en Borculo . . .

In de verte beuken de kanonnen.

Paasmaandag 2 April.

To gaat om 9 uur naar de H.Mis; ik naar de Hoogmis. Onze Tommies zijn al tijdig reisvaardig. Ze laten tweefles wijn voor ons achter. Het is een hele toer om ze met alles wat hun toebehoort weg te krijgen. Ze zijn erg zorgeloos, vergeten telkens iets mee te nemen. Als ze met pak en zak in hun auto zitten, die voor het huis staat, neem ik een foto, met de kinderen op de voorgrond. Ook één van Bennie bij het kanon.

De familie Gerdes en Lidia de Lindt. '45 foto fam. Gerdes

05.17 (05)

Als onze slapers pas weg zijn, komen drie soldaten kwartier vragen. Liefst maar voor 10 man tegelijk. Het

lukt. Vier op elke kamer en 2 op de gang. Ze zijn niet veeleisend en slapen op de grond. Alleen brengen ze een lading straatvuil mee naar binnen. Ze vragen een plaats om te koken. Dat kan in de keuken. Hele pakken beddengoed worden naar boven gesjouwd, in de keuken een kist met etenswaren. Het zijn de meest onwaarschijnlijke dingen, die wij zien. Smettelos wit brood, sardientjes in blik, cornedbeef, een erwtenstamp in blik, zalm, alles in blikverpakking. Op het aanrecht staat een snelkoker. Benzine erop, een grote waterketel en het leven begint. Er komt een grote varkensbout te voorschijn.

To krijgt de helft en moet dan de andere helft braden. Om 4 uur willen ze eten. Maar het mag niet zijn. Ze moeten om 2 uur vertrekken komt plotseling het bericht. Ontmoedigd zegt de woordvoerder: 'Braadt u maar niet, wij hebben genoeg, It is all for you.' To neemt een paar malse stukken en braadt ze toch maar in hun boter - ook in blikjes -.

Even later komt het bericht: ze mogen eerst eten. Dan bakt To voor alle negen een ei, ze eten van de varkensklui met aardappelen en jus. Uit dankbaarheid laten ze behalve de varkensklui verschillende blikjes achter, o.a. sardientjes, terwijl ik voor het ei van verschillende sigaretten krijg. Ik rook weer Engels, maar tegen de middag heb ik zware hoofdpijn.

We eten laat en als we nog aan de afwas bezig zijn, komen Jopie en Frans op bezoek. Dat is een prettige verrassing en we drinken een flesje wijn op de bevrijding.

Dan gaan we naar bed. Allen in de salon
We zijn doodmoe en slapen heerlijk.

Met dank aan de familie Gerdes voor het beschikbaarstellen van het dagboek.
R. Greupink-Wolsink

DE K VAN KELDER OP DORPSSTRAAT A 24

Enkele weken voor de bevrijding in 1945 werd ons huis aan de dorpsstraat A24 aangewezen waar de kelder werd gevorderd voor het plaatsen van een uitkijkpost mét geschut natuurlijk.

De kelder in ons huis lag aan de Wierssewegzijde en men had een uitstekend uitzicht op alles wat van de Vordenseweg kwam.

Het huis waar zo'n post kwam werd gemerkt met een grote hoofdletter K, op de muur geschilderd met witte verf (zie bijgaande foto)

Gelukkig is het er niet van gekomen want de bevrijding kwam te snel voor de Duitsers.

Wel had men de houten palen ter ondersteuning van de kelder reeds aangevoerd.

Deze werden door mijn vader nog op 1^e paasdag binnengehaald en tot brandhout gezaagd.

Ik moet er niet aan denken wat er gebeurd was als dit was doorgegaan.

Waarschijnlijk was er niet veel blijven staan van de woningen op de hoek van de Dorpsstraat.

De letter K is tot ver na de oorlog op de muur blijven staan.

Leo Besselink

RIJKSWERKKAMP "DE ZOMP"

foto coll. W. Bluemers

Vanuit dit werkkamp zijn 104 joodse medeburgers, afgevoerd naar kamp Westerbork.

Twee van hen, de gebroeders Elkus uit Denekamp wisten, toen de overvalwagens kwamen, te ontkomen. Van de andere 102 is niemand teruggekeerd uit de vernietigingskampen.

05.18 (06)

Ingang 'Kamp De Zomp' foto coll. W. Bluemers

Op het laatst van de oorlog werden hier ook vluchtelingen opgevangen en deed het dienst als noodziekenhuis. Hier werkte o.a. ook pater Roeloffzen waarvan in dit verhaal sprake is.

Voor meer informatie over 'Kamp De Zomp' zie artikel in Onder de Kroezeboom nr.4 van 1999. Wim Bluemers

OP HET PLATTELAND IN RUURLO AAN HET EIND VAN DE OORLOG

Toen in een bestuursvergadering besloten werd, dat er een "Kroezeboom" uit zou komen, die met de herdenking van de bezetting en de oorlog te maken had, kwamen bij mij de volgende herinneringen boven:

Ik weet nog wel dat wij, in de oorlog als er bombardementen waren, in de gang moesten staan. De gang was de verbinding tussen de deel en de vaaltstal. We moesten daar gaan staan, want, "Dan hebben we," zei mijn vader, "bijna aan alle kanten drie muren en voor ze daar doorheen zijn dán zien we wel verder." We hebben vaak (alleen 's nachts) in die gang gestaan.

Als er overdag onraad was, dan moesten we in de silo kruipen. Een silo was zo'n grote ronde put, waar men vroeger persvoer in opsloeg. In het voorjaar was hij leeg. Zo ook met de bevrijding. Als ik het me goed herinner, was dat op zaterdag voor Pasen, toen de Engelsen o.a. via het Stapelbroek Ruurlo binnenkwamen.

Er werd overal geschoten en mijn vader vond het 't beste, dat we weer in de silo gingen zitten. We zaten daar, inclusief evacués en onderduikers, met zo'n zeventien personen in. Op een gegeven moment kwamen er een paar Duitsers langs, keken in de silo en zeiden: "O, ganz voll" en ze liepen verder.

Alleen had mijn broer gezien, dat een van hen een fiets bij zich had en even later niet meer. Mijn broer verliet onmiddellijk de silo en ja hoor, die mof had de fiets op de mestvaalt neergelegd. Ze waren verder gelopen naar een veeschuur in de wei. De andere dag hebben ze zich overgegeven.

Mijn broer heeft nog lang op de Duitse fiets rondgereden! Eén van de weinigen, want meestal was het andersom.

Ik had het zojuist over evacués. Die hebben we een half jaar in huis gehad. Het was een gezin bestaande uit opoe, vader, moeder, twee zonen en een dochter. Dat was dus zes man erbij.

We waren zelf een gezin van negen personen en we hadden ook nog regelmatig twee onderduikers, zodat we een half jaar lang met zo'n zestien, soms zeventien man aan tafel hebben gezeten! De evacués kwamen uit Arnhem en we hebben er tot op heden nog altijd contact mee. Ik weet nog dat toen ze kwamen, de man zich voorstelde en zei: "Aangenaam kennis te maken. Ik ben meneer Hoedt" en meteen nam hij de pet af!

Wat de school betreft, kan ik me nog herinneren, dat we les hadden bij Mulders Jan (op de Haar) in de schuur, en bij de Brouwer (in de Brouwershoek) op de deel.

Mijn broer zat bij een foute meester in de klas en op een gegeven moment (tijdens de aardrijkskundeles) kreeg hij van die meester te horen, dat ze Rotterdam op de kaart wel konden doorstrepen, want die stad was toch helemaal platgegooid! Mijn broer heeft toen gezegd, dat ze Berlijn er dan ook wel af konden halen, want met die stad was hetzelfde gebeurd. De meester kwam toen bij mijn broer, pakte hem bij zijn oor en draaide het zó om, dat het oor aan de onderzijde inscheurde!

Dat was de gewoonte van die meester: iemands oor omdraaien. Maar dáár waren we na de oorlog mooi vanaf!

Ap Flierman (in de oorlog beter bekend als Appie van Lettink)

RUURLO VRIJ

Vrolijk Paasfeest?

Een gedenkwaardige dag in de historie van Ruurlo

Ooggetuigen van de bevrijding van Ruurlo, nu zestig jaar geleden? Ja, er zijn er nog, en een van hen is de heer A.J.J. Teunissen.

Hij heeft de laatste dagen van oorlog en bezetting van nabij meegemaakt. "Dat vergeet ik mijn leven lang niet!", roept hij uit, als je met hem daarover in gesprek raakt, en dat geloof je onmiddellijk als je zijn verhaal hoort.

In het prille begin van het jaar 1945 werd hij, jongen van nog maar 16 jaar, verplicht om militair graafwerk te verrichten bij Zevenaar, onder bewaking van norske Wehrmachtsoldaten met het geweer over de schouder. Diezelfde winter kwam de oorlog de jonge André een stuk dichterbij! De nasleep van de slag bij Arnhem dreef honderden evacués, meest vrouwen en kinderen, onder barre omstandigheden uit de Betuwe naar Ruurlo, voor tijdelijk onderdak. Tien of twaalf van hen konden, met hun weinige schamele spullen, worden ondergebracht op de ruime bovenverdieping boven de winkel van de familie Teunissen aan de Dorpsstraat. Een van de vluchtelingen, een nog jonge vrouw, moest daar, als gevolg van de ontberingen op die barre tocht, haar baby (te vroeg?) ter wereld brengen onder uiterst primitieve omstandigheden. Vergeet niet, dat in de laatste oorlogswinter aan alles gebrek was!. Helaas overleed het borelingske al na twee dagen, en André is de aanblik van het aandoenlijk kleine doodkistje nog steeds niet vergeten!

In maart 1945 kwam de oorlog echt dichtbij. Eerder al was het station Ruurlo doelwit van Engelse jachtvliegtuigen. Spoorlijn en treinen werden beschoten en bommen afgeworpen. Stel je eens voor, dat wagons, met munitie geladen, een voltreffer kregen! Andre zag eens, toen een lange goederentrein stond te wachten op vrijgave van de lijn, hoe de kolossale stoomlocomotief door mitrailleurvuur werd getroffen. Van alle kanten spoot de stoom in stralen uit de ketel, een onwezenlijk schouwspel!

Intussen rukten de geallieerde troepen gestadig op. De Wehrmacht begon rond Ruurlo de verdediging voor te bereiden.

Verwachtend, dat de Canadezen vanuit Vorden zouden binnenmarcheren, brachten de Duitsers een zwaar stuk geschut verdekt in stelling in de grote benedenzaal van

Huize Ruurlo! De geweldige loop stak door het raam en was over de oprijlaan gericht op de Vordense weg. Gelukkig is het ding nooit gebruikt, de bevrijders kwamen van een andere kant.

Want zie: het was inmiddels zaterdag 31 maart. De voorhoede van het Engels-Canadese leger rukte vanuit Zieuwent op Ruurlo aan.

De Duitsers gaven zich niet zonder slag of stoot gewonnen: een Canadese tank werd getroffen door Duits geschut, drie bemanningsleden werden gedood.

Na dit eerste treffen houdt de Wehrmacht nog enigszins stand, tot meer geallieerde troepen arriveren onder gericht geweervuur. De Duitsers trachten nu naar alle kanten te ontkomen en velen worden geraakt; onze ooggetuige zag, dat een soldaat onder een vallend paard, zelf ook getroffen, werd verpletterd.

Foto gemaakt door André Teunissen op 1 april 1945

In de Dorpsstraat laten de Tommies geducht van zich horen: zwaar mitrailleurvuur verdrijft iedereen van de straat; vier kogels slaan enorme gaten juist onder het raam van het huis van de familie Teunissen. Een Wehrmachtsofficier tracht daar de troepen tegen te houden met een pantservuist, maar het ding explodeert voortijdig, mogelijk door een voltreffer van een Engelse scherpschutter. De officier, wiens beide benen zijn afgerukt, heeft nog maar heel kort geleefd.

Inmiddels hebben onze bevrijders achter de houtwal aan het Rikkelder een zware batterij in stelling gebracht, ter dekking van de oprukkende geallieerde troepen.

Het donderende granaatvuur, geleid door jachtverkenner van de oppermachtige Royal Air Force, gaat over Barchem tot zelfs voorbij Lochem, en doet daar wijd en zijd zijn invloed gelden....

In de ochtend van zondag de eerste Paasdag kwam de hoofdmacht van het Engels-Canadese leger, de Fourth Somerset Division, Ruurlo binnentrekken. "Een machtig gezicht", herinnert zich de heer Teunissen. De enorme tanks hadden namelijk plaatselijk het wegdek van de Tolhutterweg zodanig geruïneerd dat de rupsbanden een groot gat hadden uitgewoeld dat steeds groter en dieper werd. Het werd zelfs een dal, waarin de gevaarten langzaam helemal verdwenen en pas na enige tijd, aan de Ruurlose kant, weer aan de oppervlakte kwamen en onstuitbaar in een lange kolonne verder reden. Een indrukwekkend schouwspel! Eenmaal in de Dorpsstraat namen de geallieerde troepen geen enkel risico. "Er werd geschoten op alles wat bewoog", aldus onze ooggetuige, die zag, dat op veel plaatsen de ruiten uit kozijnen werden geschoten. Dit werd mevrouw B.J. Sieverink, verderop aan de Barchemseweg, noodlottig. In haar slaapkamer werd zij dodelijk door een kogel getroffen.

Natuurlijk heerste in de Dorpsstraat aanvankelijk de totale wanorde. Links en rechts werden verstrooide Duitse soldaten gegrepen en onttakeld. Een Wehrmachtsman raakte volkomen afgezonderd van zijn kornuiten, en de net zeventienjarige André zag, toen zijn geweer afgenomen en zijn helm afgezet was, dat hij nog maar een jongen was van een jaar of zestien! Zelfs nu, zestig jaar na dato, klinkt nog iets van deernis in de stem van de heer Teunissen als hij zegt: "Die jongen stond werkelijk te bibberen en te sidderen van pure angst!" Hem was namelijk ingepeperd dat hij moest vechten tot het bittere einde, want anders werd hij wel door de vijand doodgeschoten! Dit soldaatje is daarna, voorzover kon worden vastgesteld, in Ruurlo niets kwalijks overkomen.

Later op die zondag, toen het tot de mensen begon door te dringen dat de bevrijding werkelijk een feit en geen droom was, werd in Ruurlo de toestand wat rustiger. Ondanks de ontstane puinzooi maakte de jarenlang opgekropte en steeds toenemende spanning plaats voor een diep gevoel van intense opluchting en bevrijding, "zo sterk, dat kun je je niet voorstellen als je zoiets niet zelf hebt meegemaakt!" - Dit ongeveer was de laatste

ontboezeming, die de geïnterviewde zijn ondervrager toevertrouwde, en deze, in mei '45 zelf "bevrijdeling" uit andere benarde omstandigheden elders, kan hiermee van harte instemmen!

Dit waren (een deel van) de herinneringen van Ruurlo's bevrijding, zoals verteld door de heer A.J.J. Teunissen en opgetekend door H. Post.

‘DE HARMONICA BLEEF VIJF JAAR STIL’ - aanvullingen

Het is dit jaar op de kop af tien jaar geleden dat we het boek ‘De harmonica bleef vijf jaar stil’ hebben uitgegeven, over Ruurlo tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het boek is nog steeds verkrijgbaar via de auteurs, Bert Leuvenink en Jan Oonk, via Old Reurle en via de boekhandel. De afgelopen jaren is er echter veel aanvullende informatie verzameld. Wie daarin geïnteresseerd is kan terecht op www.janoonk.nl. Als u zelf niet met computers of internet overweg kunt is er vast wel iemand in uw omgeving die u kan helpen of teksten uit kan printen. Uit de veelheid aan informatie hebben we voor deze speciale ‘oorlogseditie’ van de Kroezeboom een paar korte stukjes uitgelicht.

Jan Sprukkelhorst op de Grebbeberg

Een van de jongemannen uit Ruurlo die de strijd om de Grebbeberg aan den lijve ondervond was Jan Sprukkelhorst. Jan maakte deel uit van het derde bataljon van de achtste divisie infanterie (III-8RI), die de voorposten van de Grebbeberg (het gebied tussen Rhenen en Wageningen) verdedigde.

In ‘De harmonica ...’ hebben we een aantal fragmenten gepubliceerd uit een verslag waarin een strijdmakker van Jan de belevenissen van hun onderdeel tot in detail beschrijft, van de aanloop tot de slag tot hun overgave in de late namiddag van 11 mei 1940.

Bij de familie Sprukkelhorst was niet bekend wie dit verhaal had geschreven en ook wij hadden er niet veel vertrouwen in dat we de auteur vijftig jaar na dato nog zouden kunnen achterhalen. Maar op dat punt schoot het internet ons onverwacht te hulp.

Op www.grebbeberg.nl is een verslag te vinden (De gebeurtenissen rond de stelling van de tweede groep, derde sectie, 1-III-8 RI: de voorposten van de Grebbeberg, tussen Wageningen en Rhenen) dat niet helemaal identiek is aan de versie van Sprukkelhorst, maar onmiskenbaar van dezelfde hand is. Het blijkt geschreven door Jan van der Linden, de mitrailleursschutter van de groep.

Jan Sprukkelhorst was zijn directe helper.

V.l.n.r. Sprukkelhorst, Mulder, Blom, v.d. Linden

Voor hun betoonde moed in de strijd op de Grebbeberg krijgen Jan Sprukkelhorst en Jan van der Linden op 15 juli 1948 in Amsterdam een speciale onderscheiding uitgereikt, samen met hun commandant sergeant-majoor Blom en soldaat Mulder.

Slachtoffers in Nederlands Indië

In 'De harmonica ...' noemen we drie dorpsgenoten die zijn omgekomen in het verre Nederlands Indië: Jan Bloemendaal (toen abusievelijk geschreven als Bloemendal), Piet Telkamp en W.J. Kock. Bij gebrek aan nadere gegevens is het toen bij die summere informatie gebleven. Sindsdien is echter meer informatie beschikbaar gekomen, en om ook hen de verschuldigde eer te bewijzen volgen hier wat aanvullingen.

Jan Bloemendaal, geboren op 25 juni 1918 in Ruurlo, is sergeant vlieger bij de Koninklijke Marine op Vliegboot X. 15. Op 29 december 1941 wordt deze ten oosten van Singapore tot zinken gebracht en met andere opvarenden vindt Jan daar een zeemansgraf in deze verre wateren. Het is kort na de aanval van de Japanners op Pearl Harbour (Hawaii) op 7 december 1941, waarmee ook in het Verre Oosten het oorlogsgeweld in alle hevigheid losbarst.

Piet (Pieter Willem) Telkamp, zoon van de spoorwegman Jan Telkamp, dient bij het KNIL (het Koninklijk Nederlands Indisch Leger) als brigadier artillerie. Waarschijnlijk is hij na de capitulatie van Nederlands-Indië op 8 maart 1942 door de Japanners geïnterneerd en niet lang daarna als dwangarbeider

tewerkgesteld aan de beruchte Birma-spoorlijn. Hij overlijdt op 17 juni 1943 in Chungkai in Thailand, een plaats direct gelegen aan deze spoorlijn. Hij is begraven op het Ereveld Chungkai.

Wilhelmus Josephus Kock, geboren in Gendringen maar tijdens het begin van de oorlog woonachtig in de Burg. van Arkellaan, werkt als stoker-olieman bij de Koninklijke Marine.

Hij zal na de verloren Slag op de Javazee (het vlaggenschip H.M. De Ruyter van admiraal Karel Doorman wordt op 27 februari 1942 getorpedeerd) in Japanse krijgsgevangenschap zijn geraakt. Willem Kock overlijdt op 1 september 1945 in het dwangarbeiderskamp Fukuoka 6, op het zuidelijke eiland Kiusju vlak boven Nagasaki. Misschien heeft Kock in de verte nog de rookpluim van de atoombom op Nagasaki (op 9 augustus) kunnen zien. Op 15 augustus capituleert Japan, maar voor Kock komt de bevrijding te laat. Hij wordt later begraven op het Nederlandse ereveld Menteng Pulo in Indonesië, in de buurt van Jakarta.

Het lot van de joodse inwoners van Ruurlo

Aan het begin van de oorlog telde Ruurlo, voor zover wij hebben kunnen nagaan, zes joodse medeburgers. In 'De harmonica ...' hebben we al gemeld dat de manufacturier Salomon (Lo) Wijler op de morgen van 8 oktober 1941 wordt opgepakt, wanneer de Sicherheitspolizei in Arnhem in deze regio zijn eerste razzia uitvoert tegen de joden. Hij wordt met andere lotgenoten afgevoerd naar Mauthausen, waar hij op 30 oktober 1941 overlijdt. Zijn vrouw Reina Johanna Kropveld duikt onder in Borculo en zal de oorlog overleven.

Aan het begin van de Domineesteege woonde de familie Spanjar (in 'De harmonica ...' wordt abusievelijk gesproken van Spanjaard). Vader David Spanjar, van beroep handelaar in pluimvee, en zijn vrouw Betsie Spanjar-Koppel worden op 29 maart 1943 naar Vught gebracht, van waaruit ze naar het vernietigingskamp Sobibor worden afgevoerd. Daar komen beide op 14 mei 1943 om het leven.

Het echtpaar Spanjar heeft een zoon en twee dochters, waarvan dochter Hendrina aan het begin van de oorlog nog thuis woont. Zij overleeft de oorlog, al is (nog) niet bekend waar zij een veilig onderkomen heeft gevonden. Bij de familie Spanjar woont sinds de zomer van 1923 ook schooljuffrouw Jeanette de Vries op kamers, wanneer ze wordt benoemd tot onderwijzeres aan de Bruijse school. 05.22 (10)

In februari/maart van het daaropvolgende jaar verkast ze naar de Koekoekschool, waar ze les geeft tot de Duitsers haar per 27 november 1940 het werken verbieden. In 'De harmonica ...' wisten we eigenlijk niet méér te melden dan 'van haar heeft nooit meer iemand iets gehoord', maar ook voor haar heeft het verhaal helaas een tragisch slot. Waarschijnlijk wordt Jeanette in de nacht van 17 op 18 november 1942 tijdens een razzia door de Duitsers opgepakt en afgevoerd naar Westerbork.

Vanuit Westerbork moet Jeanette op enig moment zijn afgevoerd naar Auschwitz, want daar komt ze op 9 juni 1944 om het leven. Haar jongere broer Emanuel (woonachtig in Rijssen) is haar dan op 11 februari 1944 al voorgedaan, eveneens in Auschwitz.

Richard Parsons in de war

In de Kroezeboom nr. 3 van 2002 stond (in een vertaling van Ineke Brinkhuis) een brief die Richard J. Parsons in 1974 had gestuurd aan burgemeester De Beaufort van Ruurlo. In de brief worden door Mr. Parsons zijn wederwaardigheden beschreven bij de bevrijding van het dorp. Bij nadere beschouwing hebben voorvallen zoals hij die in de brief beschrijft zich in Ruurlo echter niet voorgedaan, evenmin in de directe omgeving. Gezien de andere plaatsen die Mr. Parsons noemt (Venlo, Den Bosch, enz.) lijkt het mogelijk dat hij Ruurlo verward heeft met Mierlo in Noord-Brabant. In ieder geval: het was niet in Ruurlo.

Bert Leuverink
Jan Oonk

De kampkaart uit Sobibor van Lo Wijler, met dank aan Lo Apotheker

Het gat in de vloer

Ik was een jaar of vier, en we woonden een kleine tien minuten lopen van mijn opa en opoe af. Oom Evert en tante Mina met hun zoontje Gerritjan woonden er ook bij in. Ik liep er elke dag wel een paar keer naar toe, en ging dan dwars door de weilanden.

Het was in de oorlog, en soms kwam het voor dat de deur op slot zat als ik er kwam. Dan was er altijd wel iemand buiten, en meestal was dat opoe.

Deze keer moest ik ook buiten wachten, opoe ging eerst naar binnen en haalde mij even later op. Daar begreep ik helemaal niets van, eerder was de deur toch nooit op slot?

Boerderij "De Floor" aan de Slootsdijk met links de slaapkamer waar het gat in de vloer zat.

Toen ik het later aan mijn moeder vertelde, zei moeder: "Gerritjan heeft vast heel mooi speelgoed dat jij niet mag zien."

Op een keer dat ik ook weer met opoe mee naar binnen mocht, liep ik door de keuken en zag dat de slaapkamerdeur openstond. Daar zat een groot gat in de vloer, en zo nieuwsgierig als kleine kinderen zijn kunnen vroeg ik: "Opoe, waar is dat gat voor." Opoe zei dat er aardappelen in zaten, en ik geloofde het.

Na de oorlog kreeg ik te horen hoe dat nu werkelijk zat met dat gat in de slaapkamervloer. Het was een luik waar oom Evert door kon verdwijnen. Net als zoveel anderen moest hij in Duitsland gaan werken, en daar had hij geen trek in. Hij moest dus onderduiken. Zo opeens was hij weer thuis, hoe dat kon begreep ik als klein dreumesje niet.

Ik weet nog dat ik later tegen hem zei: "Wat zul jij het erg gevonden hebben dat je elke keer als ik weer door de weilanden naar hier kwam lopen, onder de vloer moest verdwijnen."

Opoe van "De Floor"

Oom Evert had het helemaal niet erg gevonden en zei: "Daar kon jij toch niets aan doen meisje."

Mijn vader en moeder durfden me ook niet thuis te houden, want het zou toch verdacht zijn als ik opeens niet meer naar opa en opoe ging. Ome Evert is gelukkig nooit gepakt.

Maar zo jong als ik toen was, het is me altijd bij gebleven.

Tekst en foto's Dini Scheper – Stokkink

UIT DE MOND VAN REINT KAMPERMAN (95 JAAR)

In de oorlog hadden wij onderduikers in huis.

Op een dag werd er een ziek. Ik moest naar dokter De Lindt van Wijngaarden aan de Groenloseweg om medicijnen te halen. Op een bepaald moment, kwam er iemand de medicijnen voor de heer Bruintjes brengen. Niemand die iets zei. De persoon snapte er nikt van. Even later kwam ze terug met de mededeling, dat degene, die de medicijnen moest hebben toch wel aanwezig moest zijn in de wachtkamer. Weer zei niemand wat. Hoofdschuddend liep ze weg. Later kwam de dokter zelf met de medicijnen in de wachtkamer. Hij maakte de opmerking: "Jij bent nog slimmer dan ik. Ik had er absoluut niet aan gedacht."

De vrouw van een N.S.B-er had namelijk ook in de wachtkamer gezeten, zodat ik niks kon zeggen!

Bert Kettelerij 20-12-2004

GESCHIEDENIS VAN HET 4^E BATALJON THE SOMERSET

**Light Infantry
(Prins Albert's)**

In de strijd in Noord-West Europa
Juni, 1944 - Mei, 1945
Vertaling vanaf 25 maart 1945

Dit boek wordt U aangeboden door
Lt.Kol.C.s.Lipscome en alle mannen van het 4e
bataljon The Somerset Light infantry.

05.24 (12)

OVER DE RIJN IN DUITSLAND 25 maart - 5 mei 1945

Uittreksel uit "The original wardiary", met betrekking van de verovering van Ruurlo en Lochem

3. Ruurlo en Lochem, 1 april 1945

Die middag kreeg het bataljon het bevel dat ze 's nachts de opmars naar Lochem, 13 mijl noordelijker, zouden leiden. De voorste voertuigen moesten het startpunt om 2215 uur passeren, en de formatie van de colonne, moest hetzelfde zijn als bij de vorige opmars. De C. compagnie onder leiding van Majoor Watts, reed met de tanks voorop, gevolgd door de overige compagnieën die in T.C.V's (troepen carriers) werden vervoerd.

Verzetsstrijders gaan mee als gids vanaf Varsseveld.

Precies op tijd vertrok de colonne in diepe duisternis het onbekende gebied in, waarbij de nodige rijvaardigheid vereist werd om dat geen enkele verlichting gevoerd mocht worden. Het was een griezige en zenuwslopende bezigheid.

Een paar mijl voorbij ons vertrekpunt probeerde een volgestouwde "88"er ("88" luchtdoelkanon achter een rupstrekker, dat ook wel als veldgeschut in gebruik was) met zijn bemanning zich op een kruising bij onze colonne aan te sluiten; dit laat zien in wat voor een verwarring de "Hunnen" waren. Ze riepen ons in het Duits aan en vroegen waar ze zich bevonden. Na een korte uitleg verdwenen ze in de laadbak.

Een 88"luchtdoelkanon van de Duitsers in actie.

Verderop, een paar mijlen voor Ruurlo, ontdekte de bemanning van het leidende voertuig een cilindervormig voorwerp op het brugdek in de weg. Sgt. Hayman die de leiding had van de stormsectie in de voorhoede, werd naar voren geroepen om het probleem op te lossen. Hij werd voor zijn optreden in deze situatie onderscheiden met een balk op zijn M.M. (Mil.onderscheiding). De manier waarop wordt beschreven in het volgende citaat. " Een nader onderzoek wees uit dat het om een 500 pond vliegtuigbom ging die midden op de brug lag, met enkele schimmige figuren er om heen die met een race tegen de klok bezig waren voor het afronden van hun vernietigingsactie. De stormsectie, geleid door Sgt. Hayman, werd meteen naar voren gestuurd om de bom onschadelijk te maken en zo de brug te redden. Sgt. Hayman had meteen door dat het nu of nooit was, en hij stormde met zijn aanvalssectie naar de brug.

Ze hoorden de Hunnen hard wegrennen in de richting van het dorp met de duidelijke bedoeling de brug op te blazen. De daarvoor benodigde bedrading lag al op de weg. Sgt. Hayman en zijn sectie wonnen de race. Onder dekking van zijn Brenschutter (Bren mk I, een lichte mitrailleur van Engels fabrikaat) ging hij er met twee vrijwilligers op af, sneed in één beweging de draden door en maakte zo de bom onschadelijk. Daarna stelde Sgt. Hayman een grondig onderzoek naar de toestand van de brug in en ontdekte vijf Tellerminen (Duitse anti-tankmijn in de vorm van een bord) die aan de pijlers van de brug waren bevestigd en met de bom op het wegdek verbonden waren.

Sgt. Hayman sneed opnieuw alle draden door en hield toezicht bij het verwijderen van de mijnen.

Toen dit gedaan was kreeg zijn sectie opdracht zich van de brug te verwijderen en rolde hij met twee vrijwilligers de 500 ponde van het brugdek, en na een laatste controle werd de brug als veilig doorgegeven aan de Compagniescommandant.

Later bleek dat het vermoeden dat de mijnen met een elektrisch ontstekingsmechanisme verbonden waren juist te zijn.

Sgt. Hayman zei er later over: "Ik wist dat zolang ik die andere kerel nog hoorde rennen met mij ook alles in orde was."

Toen de weg vrij was voor een verdere opmars gingen we verder, om pas bij Ruurlo opnieuw tegenstand te ondervinden.

De compagniescommandant besloot dat we het dorp moesten zuiveren.

Het tactische hoofdkwartier en het hoofdkwartier van het tankregiment zouden de voorhoede volgen en we stopten zo'n 100 yards voor het dorp omdat de strijd om het dorp in volle gang was.

Aan de linkerkant van de weg, vlakbij het hoofdkwartier, was een brede gracht die de grond rondom een groot huis (Huize Ruurlo) omsloot, met een rood kruis op het dak geschilderd, om aan te geven dat het om een ziekenhuis ging. Onverwacht werd de tank die voor de wagen van de bevelvoerend officier reed getroffen door een Panzerfaust (Antitankwapen dat net als de Amerikaanse Bazooka van de schouder kon worden afgevuurd). Het was nog steeds aardedonker en de hel brak nu los. De tanks vuurden met alle vuurkracht die ze hadden op het huis en zijn omgeving.

De Amerikaans/Britse Sherman tank

Majoor Hutchinson werd naar voren geroepen en kreeg opdracht om de zaak schoon te vegen.

Na een korte zoektocht werd een voetbrug over de gracht gevonden en bestormde de compagnie onder dekking van de tanks het terrein en rekende af met de Duitsers in en om het huis.

Er werden zo'n 60 krijgsgevangenen gemaakt waarvan een deel uit het huis kwam. Aan een gevangen genomen Duitse officier werd gevraagd waarom zijn troepen zich ophielden in een als ziekenhuis gemarkeerd gebouw. Hij beweerde dat hem niets van deze markering bekend was; hij werd echter niet geloofd!

Intussen ging de strijd om Ruurlo door, de belangrijkste tegenstand kwam van A.A. kanonnen (luchtdoelgeschut dat ook wel als veldgeschut werd ingezet) die op de hoeken van de straten stonden opgesteld (o.a. bij Avenarius) Vlak na zonsopgang was de plaats schoongeveegd en nog meer krijgsgevangenen werden, al sjokkend, langs de colonne teruggestuurd. Door de bevelvoerend officier werd opdracht gegeven tot het houden van een korte rustpauze, terwijl de colonne opnieuw werd gegroepeerd.

De B-compagnie, met de C. compagnie erachter, gingen aan de leiding toen we weer verder trokken. Het vrachtwagenpeloton werd hier achter gelaten om de brug die bijna was opgeblazen te verdedigen en zij werden belast met de bewaking van de gevangenen.

Geen van de betrokken compagnieën hadden veel verliezen, hoewel Lt. E.B. Wright van de C-compagnie gewond was.

Duitse soldaten bij meesterswoning in het dorp 1944

We ontmoeten verder geen serieuze tegenstand, hoewel bij Barchem L/cpl. Hoare, bestuurder van de wagen van de bevelhebbend officier een lastpost van een Duitse sluipschutter ontdekte en deze neerschoot. De bevelvoerende officier besloot om de hoofdweg naar Lochem te omzeilen en een kleine omweg te maken rond wat hoger gelegen gronden en zo het dorp vanuit het oosten aan te vallen. (men trok over de iets hoger gelegen gronden van de Lochemse berg richting Langen)

Het was bekend dat Lochem een sleutelpositie vervulde in de ontsnappingsroute vanuit Nederland, daar werden ze nu goed onder druk gezet door de Canadezen. Hierdoor was niet te verwachten dat de Duitsers het zonder heftige tegenstand zouden opgeven.

Vroeg in de middag werd de B-compagnie een paar honderd yards buiten de kom van het dorp tot staan gebracht door licht geschut over een breed front. Alle pogingen om de vijandelijke posities aan de flanken van dit front te lokaliseren mislukten. De bevelvoerende commandant kwam naar voren en gaf de A-compagnie opdracht de B-compagnie te assisteren bij de bestorming van het dorp.

Op het zelfde moment was door Majoor Neele een nieuw vuurplan opgesteld.

De F.O.O. (vuurleidingofficier) van de oprukkende compagnie, Capt. Hancock, leidde een goed gericht vuur om elk probleem, dat vanaf de hoger gelegen grond aan onze linkerkant kwam, meteen onschadelijk te maken. Majoor Beckhurst gaf later een schriftelijke beschrijving van het gevecht:

“Ik nam contact op met Majoor Hutchinson, commandant van de B-compagnie, en hoorde van hem wat hij wist over de vijand. We besloten een gezamenlijke poging te ondernemen om de buitenwijken van het dorp bereiken. 05.26 (14)

De B-compagnie zou de linkerzijde van de weg nemen en de A-compagnie de andere zijde.

Dat leidde tot dekking zoeken en dan weer sprinten van het ene huis naar het andere, soms over een afstand van 100-150 yards. Dit gebeurde deel voor deel, en jammer genoeg leed de B-compagnie weer enkele verliezen bij deze sprongen. Uiteindelijk bereikte Capt. Lock (volgens Sgt. R. Brew die deze aanval meemaakte was hij degene die op dat moment de B-compagnie leidde omdat Capt. Lock op dat moment vermist was. Hij schreef dit in de kantlijn van the War-diary) met zijn mannen het voorste huis aan de linkerzijde van het dorp. De sectie, die met negen man begonnen was bereikte het huis met een verlies van vijf man.

Hoe dan ook, Capt. Lock (of R. Brew) bevond zich nu achter de voorste Duitse linies en nam met zijn vier man zo'n dertig Duitsers gevangen. Lt. Gordon Wright van de A-compagnie slaagde er in een sectie van het 7e peloton in het eerste huis aan de rechterkant te krijgen. Geleidelijk aan kregen beide compagnieën voet aan de grond in het dorp. De tanks gaven ons alle steun, constant vurend op alle verwachte en bekende Duitse posities.

De Duitse loopgraven waren goed gecamoufleerd en daardoor werd het geven van goed tegenvuur zeer bemoeilijkt.

Zowel de A- als de B-compagnie gebruikten alle beschikbare 2" mortier rookgranaten om hun opmars te vergemakkelijken. Toen de voorste sectie het dorp binnentrok verlieten twee tanks de weg en vielen de Duitse posities aan de linkerkant aan.

Een van de Shermans werd geraakt door een Panzerfaust, maar de andere slaagde erin ons opnieuw een lading krijgsgevangenen te sturen.

In het heetst van de strijd werd er een gevangen genomen Duitse brancarddrager naar mijn hoofdkwartier gebracht. Mijn eigen mensen waren druk met het verzorgen van de gewonden, en deze man bood aan om te helpen bij het ophalen van twee van onze gewonden die nog op hulp wachtten. In zijn eentje bracht hij de beide mannen binnen, terwijl hij constant onder vuur van beide zijden lag.

Dit bijzonder dappere optreden was toch weer een illustrerende eigenaardigheid van de Duitse mentaliteit."

We waren nu al 72 uur constant in actie geweest en onze laatste echte maaltijd hadden we meer dan 24 uur geleden in Varsseveld genoten. De mannen waren uitgeput en vochten op pure wilskracht. Omdat de opmars van de A- en B- compagnie slechts langzaam vorderde stuurde de bevelhebbend officier de C- en D-compagnie naar de rechterflank. Toen de avond viel

konden de compagnieën doordrukken en later die nacht was het Oostelijk deel van het dorp in onze handen.

We maakten 72 krijgsgevangenen, en waaronder twee officieren.

Zelf hadden we dertig man verloren waarvan er tien gedood waren. 's Nachts viel het 4e Wilts aan op de dwarslijn van ons front, van zuid naar noord en veegde zo de rest van het dorp schoon.

Terwijl we ons in het dorp verzamelden, berichtte de B-compagnie dat de Duitsers zich bij de voorste stellingen ingroeven. Lt. Pusey, de tweede in rang bij de A-compagnie, trok er met een sectie op af en luid schreeuwend in het Duits adviseerde hij de Duitsers dat het beter was zich over te geven, en beloofde hen dat ze op een goede verzorging konden rekenen.

Even later kwam hij terug met 23 gevangenen. Een hand vol kwam later die nacht nog binnenstroompelen. We hadden nu sinds 30 maart een afstand van 30 mijlen afgelegd, grotendeels vechtend, met weinig of geen slaap.

De belangrijkste eer voor deze prestatie gaat naar de vier compagnieën met de hen ondersteunende tanks. Ze hadden geen moment gerust, en hebben het bataljon het grootste deel van de opmars aangevoerd."

Het origineel van het oorlogsdagboek kreeg ik indertijd te leen van Reinder Bolt, toen Oolde, nu Lochem. Het dagboek was eigendom van Sgt. Brew die destijds meevocht met het 4^e batt. van de Somerset Light Infantry, en later zeer regelmatig de herdenkingsbijeenkomsten bijwoonde, en de oorlogsgraven van zijn gesneuvelde strijdmakkers in Lochem en Barchem bezocht.

Voor de vertaling van het totale oorlogsdagboek heeft indertijd zorg gedragen: F.J.G. Toevank, in juni 1996, die wij hierbij nogmaals onze hartelijke dank betonen. Latere correcties, aanvullingen/uitleg e.d. over de gebruikte wapens: W.J. Bluemers

Historische vereniging Old Reurle :

Bestuur :	
Voorzitter:	M.G. Kok, Barchemseweg 67, 7261 DB Ruurlo, Telefoon 0573-453090.
Secretaris:	L.W. Besselink, Noorderweme 6, 7261 PX Ruurlo, Telefoon 0573-452376, email: leo-besselink@hetnet.nl
Penningmeester:	A. Flierman, Vrochterdijk 16, 7244 PN Barchem, Telefoon 0573-451921
Bankrekening :	Rabo-Berkelland, Ruurlo, Rekeningnummer 3567.22.996 t.n.v. Historische Vereniging Old Reurle.
Bestuursleden:	mw. R. Greupink-Wolsink, Hessenweg 4, 7261 AP Ruurlo, Telefoon 0573-452477. A.J. Kettelerij, Borculoseweg 62, 7261 BL Ruurlo, Telefoon 0573-452204. mw. I.H. Brinkhuis-Baltus, B.v. T. v. Serooskerkenweg 7, 7261 CT Ruurlo Telefoon 0573-453376. J.H. Bakker, Morsdijk 1, 7261 RX Ruurlo, Telefoon 0573-491293.
Commissies:	
Organisatie jaarprogramma:	mw. R. Greupink-Wolsink mw. I.H. Brinkhuis-Baltus.
Beheerder van het Archief en foto's van Ruurlo :	G.J. Kleyn Winkel, Dwarsdijk 10 7025 CR Halle Telefoon 0573-461248 A.J. Kettelerij
Genealogie en foto's van Ruurlo :	F. Toevank, Gerrit Sprokkereefstraat 2, 7261 GM Ruurlo Telefoon 0573-451390
Landbouwwerktuigen:	mw. R. Greupink-Wolsink A. Flierman G.J. Kleyn Winkel J. Oonk , Juttepadijck 6, 7021NP Zelhem, Telefoon 0314-625316
Archeologische werkgroep Coördinator:	J.H. Bakker
Project Geschilderd Old Reurle:	J.H. Bakker.
Verspreiding van tijdschrift "Onder d'n Kroezeboom" :	mw. R. Greupink-Wolsink
Redactie Kroezeboom:	
Eindredacteur :	J.H. Tornij; Watersnipstraat 2, 7132 DG Lichtenvoorde Telefoon 0544-379691
Redactieleden:	W.J. Bluemers, Schoolstraat 1, 7261 GH Ruurlo Telefoon 0573-452062. H. Post, 't Heering 13, 7261 VK Ruurlo, telefoon 0573-451264
Internetsite :	www.oldreurle.nl
Registratie bij Kamer van Koophandel te Arnhem onder inschrijfnnummer 40103401	
Het kwartaalblad "Onder d'n Kroezeboom" is ingeschreven onder nummer ISSN 0929-919X	